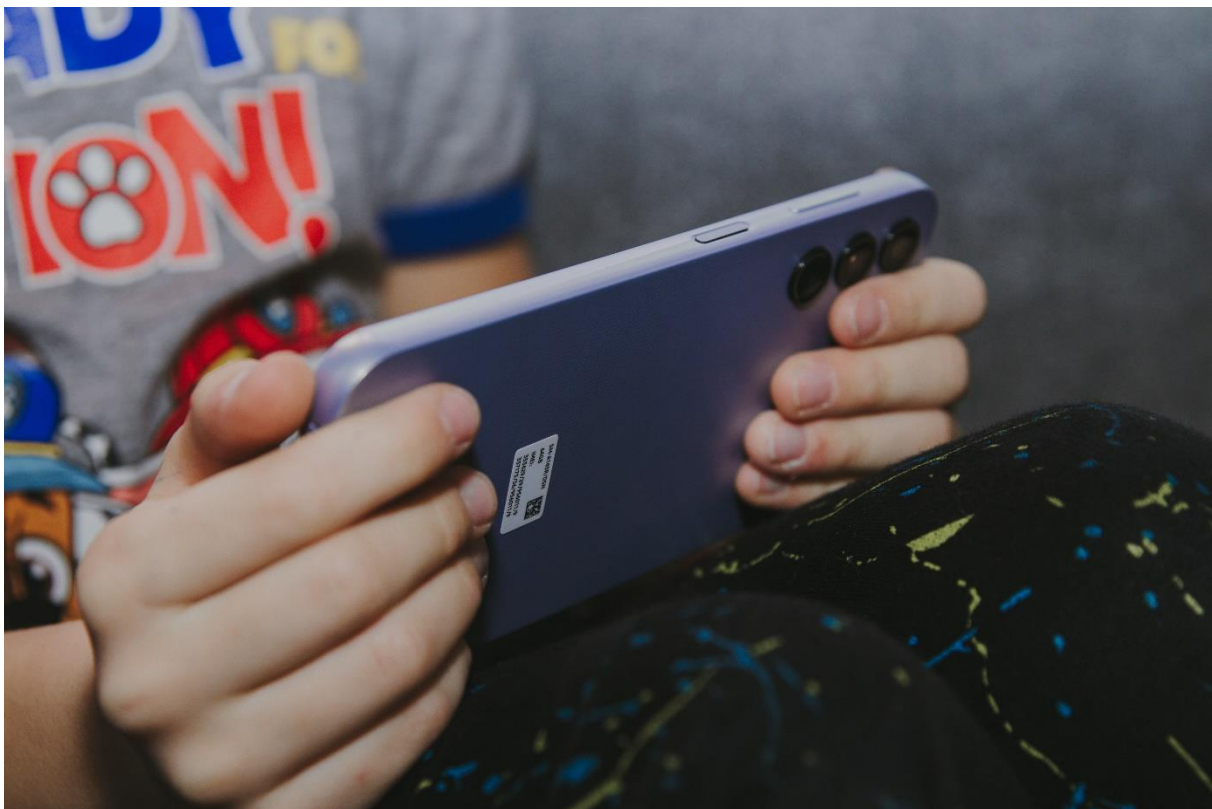

Vizi Andrea

Átok vagy áldás? Digitális eszközök az iskolában

Idősebb kollégáim nosztalgiával – vagy keserűen – emlegetik a régi szép időket, amikor a tanítás a tábla–tankönyv–füzet hármasan alapult. A tanítók-tanárok előadtak, a diákok hallgatták, néha jegyzeteltek, és ideális esetben akkor szóltak, ha kérdezték őket. Mindez ma már úgy hangzik, mint a mesekönyvek történetei, még azoknak is, akik – mint jómagam – ebben nőttek fel. Az oktatási folyamatot, akárcsak életünk szinte minden területét, a technológiák uralják. Azt a pedagógust, aki nélkülük szeretné végezni munkáját, legjobb esetben ómódinak titulálják. A számítógép után megjelent a táblagép, az okostelefon, az interaktív tábla és legújabban a mesterséges intelligencia a tanítási órákon. Minden haszna mellett a fejlődés nemcsak megállíthatatlan, hanem gyakran követhetetlen is, és sokszor plusz feladatot jelent az amúgy is eléggé leterhelt pedagógusok számára.

Fotó: Nagy Fanni

Miért is? Talán próbáljuk meg körbejárni a kérdést. Kezdetben volt a számítógép nyomtatóval, internetkapcsolattal és fénymásolóval. Az alapötlet az volt, hogy megkönnyítsék az életünket, hogy kevesebb időt és munkát kelljen áldoznunk segédanyagainkra vagy az órákra való felkészülésre. Mára azonban világossá vált, hogy a számítógépes munka elképesztő plusz időráfordítással is jár, legyen az egy egyszerű szövegdokumentum vagy interaktív prezentáció készítése. Nem beszélve arról, hogy az iskolák gyakran nincsenek ellátva megfelelő

mennyiségű vagy minőségű technológiával. A felkészülés a tanítási órára alapos tervezést igényel, gyakran osztálycserét is, mivel nincs mindenhol kivetítő vagy interaktív tábla. És akkor még mindig megtörténhet, hogy a technika nem működik, mert éppen akkor akadozik az internetkapcsolat, vagy nem nyílik a prezentáció.

Napjaink pedagógiájának egyik legvitatottabb jelensége az okostelefon. Végtelen viták folynak arról, árt-e, használ-e a gyerekeknek, okos dolog-e bevezetni vagy kitiltani az iskolákból. Tény, hogy a telefon létszükséglet, különösen a Covid-járvány óta, amikor szinte minden iskola bevezette az elektronikus osztálykönyvet és ellenőrző könyvet. Ma már a szülők, tanárok, osztálytársak ezeket használják információcserére, gyakran nem is tudják egymás telefonszámát. Minden osztálynak, csoportnak van egy csoportja a szociális hálók valamelyikén, ahol a hiányzó diákok megtalálhatják az aznap átvett tananyagot, kiegészítő dokumentumokat stb. A diákoknak napközben is szükségük van a telefonra, hiszen gyakran előfordul, hogy változik az órarend vagy a tanterem, s csak a telefonnal követhetik a legújabb történéseket.

A tanítási órán is gyakran jön jól a telefon. Fénymásolás helyett a gyakorlatot egyszerűbb lefényképezni. Ha a diákoknak van fülhallgatójuk, nézhetnek videókat, prezentációkat vagy hallgathatnak podcastokat, miközben a tanár feleltet. Nyelvi órákon a diákok más-más videókat vagy dalokat kaphatnak, amit aztán leírhatnak, elmesélhetnek saját szavaikkal az osztálytársaiknak. Nagyon népszerűek a különféle vetélkedők, kvízek, játékok a tanítási órán, de léteznek interaktív társalgási vagy nyelvtani videók, melyekkel a diákok szórakoztatóbb formában tanulhatják a nyelvet. Készíthetnek házi feladatként rövid videókat saját életükről (kedvenc szobám, kedvenc parkom stb.), vagy akár egy konkrét problémáról környezetükből (például szeméttlerakat), amit aztán az órán bemutatnak, megvitatnak, vagy akár kiértékelnek. Nagyon népszerű és hatékony oktatási módszer a társas vagy egymástól való tanulás (peer teaching/ learning), a diákok szervezhetnek az órán akár videokonferenciákat, ahová több osztály is bekapcsolódhat, mondjuk egy külföldön tanult diák prezentációjának megtekintésére. Eredeti, okos tervezéssel az okostelefon nagy segítség, az oktatás szerves része lehet.

Ugyanakkor a hátrányai is nyilvánvalók. Nem kevés gyerek és tinédzser (a felnőttekről nem is szólva) küzd függőséggel, amelynek hatására képtelen letenni, kikapcsolni a telefont. A 'képből lenni' kényszere persze az órán sem szűnik meg. És nemcsak a diákokat érinti ez a probléma, sőt: nemcsak a tanítási órán merül fel. Találkoztam már érettségi bizottság elnökével, aki a vizsgáztatás alatt nyíltan 'telefonozott', írogatott ismerőseivel, épp csak zenét nem hallgatott hangosan. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy az okostelefon akár biztonsági kockázatot is jelenthet az iskolában, komoly felelősségi kérdéseket hoz fel. Ki felel azért a diákért, aki kikéredzkedik az óráról a mosdóba, és ezalatt kimegy az épületből, hogy átvegyen valamit a futártól, vagy hogy elszívjon egy e-cigarettát? (Mindkét példa megtörtént eset.)

Fotó: Nagy Fanni

A tanítási órán egyértelműen zavaró lehet az okostelefon, mert a tanár képtelen lekötni a diák figyelmét, ha az percenként ellenőrzi a mobilját. Mindegy, hogy a szociális hálók posztáradatáról van szó, vagy csak – úgymond – a pontos időt ellenőrzi, s az amúgy is szétszórt, gyakran figyelemzavaros tinit még inkább megzavarja a telefon. Sok diák folyamatosan a fülében tartja a fülest, ez esetben aztán végképp elveszik számára az óra tartalma. Nagy az iskola és a tanár mint egyén felelőssége a probléma kiküszöbölésében vagy akár megoldásában is. Fontos, hogy tudjunk jó példával elől járni. Nehezen várható el, hogy a diák számára hiteles legyen a pedagógus, aki maga is előkapkodja a telefonját, vagy éppenséggel el is megy az osztályból, ha fontos hírt kap. Az iskolavezetésnek mindenképpen foglalkoznia kell a témával. Alighanem minden iskolai rendtartásban megtalálható a telefon használatának tilalma, csak legyen, aki betartassa ezt a rendszabályt. Vannak viszont alapiskolák, sőt középiskolák is, ahol a diákok a tanítás kezdetén leadják a telefonjaikat, és csak a végén kapják vissza. Hogy jó-e, jogos-e ez, nem könnyű megmondani.

A technológiák legmodernebbike a mesterséges intelligencia, amely mára elérhetővé vált bárki számára. Már két-három éve kínálgatja magát a ChatGPT és a hozzá hasonló alkalmazások, s a kíváncsiság – akárcsak a lustaság – emberi tulajdonság, ki ne próbálná ki az újat, ha világos, hogy az haszonnal, több kényelemmel kecsegtet. Lassan természetes, hogy középiskolában nem adunk otthonra fogalmazási feladatot, mert azt szinte biztosan az AI fogja generálni. Ugyanez a helyzet a projektekkel és prezentációkkal is: az interneten számtalan lehetőség van kis munkával nagyot – ha nem is eredetit – alkotni. Nagyjából értelmét veszti minden munka, amit a diák eddig otthon, önállóan írt, hozott létre. A tapasztalt tanár hamar rájön a turpisságra, hiszen a mesterséges intelligencia gyakran rosszul méri fel a diák nyelvtudását (a tanár viszont jól ismeri), túl komplikált, művi vagy stilisztikailag hibás szövegeket hoz létre. Ma már vannak

alkalmazások, amelyekkel felmérhető a szöveg eredetisége, de a tanár éles szeme is kiválóan alkalmas erre.

Mit hozhat még a jövő, nehéz lenne megmondani. A technológiák csak fejlődni, szaporodni fognak, fel kell nőnünk hozzájuk. Tanárok helyett oktató robotokra aligha számíthatunk a közeljövőben. Addig pedig az egyén – a tanár, a diák, az eredeti, autentikus, megismételhetetlen személyiség – kezében van a megoldás és a választási, változtatási lehetőség is.